מסכת יבמות

פרק א מ"ב וכל היכולה למאן ולא מיאנה. **אב"י** וה"ה במיאנה אחר מותו כיון דבשעת נפילה נראה כערת ערוה :

פרק ב מ"ב בתפארת ד"ה דר"ש מתיר. **אב"י** ברישא : מ"ז. **אב"י** עי' מ"ש רבינו בתפארת ד"ה דיבומי ברישא לא שמא פגע באחות זקוקתו. ולא אמר הטעם משום יבמה לשוק. דהרי אף שחלץ האחד לשניהם ג"כ אסור השני ליבם אחת מהן. וכן בסמוך בלזה אחד ולזה שנים היחיד תמיד חולץ אפי' קדמו השנים וחלצו :

פרק ג מ"ד וה"ב פוטר. **אב"י** דכולא רמיא קאי אחד משא"כ במ"א דנפלו לפני ב' יבמין לא פליג : מ"ו עשה בה מאמר. כלומר אפי' עשה בה מאמר דהרי גם בלא עשה מאמר נכרית הולכת ולא מקיימתה : מ"ח הרי אלו. **אב"י** עי' תפארת וגמ' ובשאר משניות הגירסא להדיא הרי אלו הגרות : מ"ט הרי אלו. **אב"י** כלומר היא וצרתה : מ"י נפסלו מן התרומה. **אב"י** עי' רבינו בתפארת וז"ל אחר מיתת בעליהן בלי זרע. כלומר אע"פ דלא בכשרה חוזרת לתרומת בית אביה :

פרק ד מ"א אין הולד של קיימא. **אב"י** עי' בתפארת שהיה נפל. כלומר בין שהפילה בין שמת תוך ל' : מ"ג שומרת יבם וכו' מה יעשו בכתובתה. **אב"י** עי' תפארה. והנה הכלל בענין פי' המשנה הוא כך. א') מה שאמרה המשנה מה יעשו בכתובתה והנכסים הנכנסים והיוצאים עמה בב"ה וכו' שהתשובה שאמרה המשנה בס"א היא קאי רק על השאלה השניה דהיינו מה יעשו בנכסים הנכנסים והיוצאים עמה. לא על השאלה הא' דהיינו מה יעשו בכתובתה. דהתשובה על זאת השאלה לא נאמרה ברישא כלל ונאמרה בסיפא בדברי ב"ה נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל. ועל זה לא פליגי ב"ש דמודים לב"ה בזה ולא פליגי ב"ש וב"ה אלא בענין נכסים הנכנסים והיוצאין עמה דהיינו נכסי מלוג דלב"ש יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. ולב"ה הם בחזקת יורשי האב. ב) מלת בכתובתה דאמרה המשנה ברישא בשאלה מה יעשו בכתובתה. האי בכתובתה כולל מן ק' ור' והוספת מן הנדוניא שהכניסה דהיינו נכסי צאן ברזל שקבל הבעל אחריותן ונקראים ב' המינים אלו כתובה מדכותבין בכתובה. וכ"ז ברישא אבל בסיפא בדברי ב"ה המכוון במלת כתובה היינו רק ק' ור' והוספות לא נכסי צ"ב. דנכסי צ"ב נזכרים בדברי ב"ה לבדם בתחלה דברי ב"ה נכסים בחזקתן. כן פי' רבינו בתפארת וכל המפרשים ע"פ דברי הגמ' במסק' אנו חיין. ולהסביר פנים בדרך לאות ואפי' הנ"ל קלה בדברי המשנה הייתי אומר שמה שאמרו ב"ש יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב כולל בדרך רמז מן החלוקה ממש לענין נכסי מלוג שחולקים בהם יורשי הבעל עם יורשי האב. וכן החלוקה בדרך העברה והמשל שהרי כל הג' דברים דהיינו א'. ק' ור' ותוספת. ב' נדוניא ר"ל נכסי צ"ב אשר כל זה נקרא ברישא כתובה. ג' נכסי מלוג. הכל הוא כסך אחד המוטל לפנינו לדון עליו. ובהם אנחנו אומרים שנחלק הג' דהיינו בנכסי מלוג חולקים ביניהם. ובהחלקים א' וב' תטול רק אחת מב' כתות היורשים. זה ג"כ נקרא חלוקה בכלל לא לבד בענין נכסי מלוג כי גם בב' חלקים הראשונים ר' וק' ותוספות ונכסי צ"ב. וב"ה בסיפא משיבים לב"ש דכמו דאתם אינם חולקים עלינו בנכסים של צ"ב ובכתובה דהיינו ק' ור' והוספה כן לא תחלקו עלינו בנכסים הנכנסים ויוצאים עמה : **ולדעת** ר"ת שהביאו תוס' כתובות ד"פ ע"ב ד"ה נכסים. דהאי בחזקתן דקאמרי ב"ה היינו בחזקת יורשי הבעל נוכל לומר דהכי אמרי ב"ה נכסים בחזקתן. כלומר אלא כל הג' מינים הדין תמיד כנאמר הנכסים בחזקתן דהיינו אלא כל חד בחזקה השייכים ביה והיינו דאמרי ב"ה בסוף. כתובה בחזקת יורשי הבעל. ובמלת כתובה ר"ל כמו ברישא ב' מינים ק' ור' והוספת ונכסי צ"ב דחזקת יורשי הבעל היא החזקה שייכים בהו. ונכסי מלוג בחזקת יורשי האב שזאת החזקה שייכה בהו. כ"ז כתבתי בדרך יגדיל תורה ויאדיר. דאע"פ דהגמ' הקדושה אמרה תניא ושבקה. מ"מ אנחנו לא אמרנו דברינו בדרך פירוש רק בדרך רמיזה וסמך : **שם** בתפארת. ובב"א נכסים בחזקתן בחזקת ב' הצדדים **אב"י** עי' רעק"א והתוי"ט שלא פירשו כן : מ"ד הרי היא כאשתו לכל דבר. עי' תפארת במגרשה ומחזירה. **אב"י** שמגרשה בגט וא"צ חליצה :

פרק ה מ"ד כיצד. **אב"י** האי כיצד קאי על פלוגתא דר"ג וחכמים במ"א. בב' יבמות ליבם אחד. ואח"כ מפרש במ"ה פלוגתא דר"ג וחכמים בין כינס אחד לב' יבמות בין בב' יבמין ליבמה אחת. ובמ"ו מפרש מה דאמרי רבנן במ"א בסוף אין אחר בעילה וחליצה כלום : **שם** מאמר בזו והגט לזו. **אב"י** אין זה בכלל אין אחר חליצה כלום דס"פ : מ"ו ר' נחמיה אומר וכו'. **אב"י** עי' גמ' דקאמרה לגזור ביאה אחר גט משום ביאה אחר חליצה כיון דחליצה דאורייתא מידע ידע. ולפ"ז נר"ל ג"כ במ"ר גט לזו ובעל לזו די בגט. וכן מאמר לזו ובעל את זו עי' תוי"ט בס ד"ה מאמר בזו וד"ה גט לזו :

פרק ז מ"ג ברע"ב בד"ה אף בת כהן וכו' ואינן אוכלין אלא בשבילו. **אב"י** כלומר במה שנוגע בחלקו שיש לו בהעבדים בענין החלק הזה אינן אוכלין אלא בשבילו. אבל אין הכוונה רק בשבילו דהרי' באמת אפי' יבלו ג"כ בנים אחרים אינו אוכל העבד מפני חלקו של עובר :

פרק ט מ"ב כה"ג שנשא אלמנה ויש לו את כה"ג : **אב"י** ק"ל הרי אפי' כהן הדיוט נמי שהרי נתחללה בביאתו וכרע"ב במ"ב : **שם** ושאר כל הנשים. **אב"י** עי' תפארת והוא מתוי"ט בשם כ"י בשם הירושלמי. וז"ל והא איכא פצוע דכא וע"י עריות שמותרות לבעליהן ואסור ליבמיהן. ורבינו זצוק"ל בתפארת בירר הענין יותר ודו"ק וה"ה דיש אסורות ג"כ לאלו ואלו בפצוע דכא שיש לו את פצוע דכא וכן בחייבי לאוין : מ"ד בת ישראל מאורסת לכהן : **אב"י** אפי' ארוס חי דמאת תבקה לאכול. ומעוברת דוקא באם בעלה מת :

פרק י מ"ג והולד ראשון ואחרון ממזר. **אב"י** עי' מ"ש רבינו בתפארת וז"ל הנולד לפני מיתת הבעל או אח"כ. לדעתי נ"ל הנולד לפני השמיעה או אח"כ דהרי כל העיקר הנשואין היה רק אחר מיתת הבעל ועי' בגמ' : מ"ה ברע"ב ד"ה אמרו לו וכו' נמצאת רביעית וכו' **אב"י** נקיט לה לומר שאפשר שמותר ג"כ ברביעית : **שם** כייבמה. מותר בראשונה ובשלישית. **אב"י** הוא הדין הד' והה' : מ"ז ר"ש אומר לא פסל : **אב"י** עי' הפארת וק"ל אכתי ליהוי אסור משום אשת ישראל שנבעלה ברצון דאסורה על בעלה וי"ל :

פרק יא מ"ה בתפארת ד"ה ה"ק חולקין חלק כאחד וכו' עי' כתובות פ"ח מ"ה. **אב"י** כלומר דלא קי"ל כן ואין מעלין מתרומה ליוחסין : **שם** הגיון של סי' כ"ב בתפארת נ"ל אבל ואין מיטמאין למתים : **שם** אינן סופגין את הארבעים. **אב"י** עי' תפארת ד"ה דרק ספק וכו' משא"כ ברישא. כלומר לא צריך למינקט דאינו סופג מ' דלא סמכי וכו' :

פרק יב מ"ה חולצה בשנים. **אב"י** אפי' כשרים :

פרק טו מ"ז בתפארת סגיון של סי' כ"ח שייך ג"כ לומית כתובה ביניהן :

מסכת כתובות

פרק א מ"א ואלמנה ביום ה'. **אב"י** עי' תפארת ד"ה שלא מלא דכתב דלדידן באלמנה ג"כ ניסאת בכל יום דהעיקר טעם משום שקדו שישמח עמה ג' ימים והשתא מחלה. ומ"מ איסור מלאכה דג' ימים אינה יכולה למחול עיי"ש. ועי' רא"ש פ"א דכתובות סס"י ז' דכתב דרק אדם בטל הוא יכול לישא בכל יום. אבל בעל מלאכה ישא דוקא בחמישי ויבעל בששי עי"ש. וכמ"ש ע"ר כ"כ הרמ"א באה"ע סי' ס"ד ס"ב בשם רבינו ירוחם דהאשה יכולה למחול על שמחתה. וכתב הגאון רבינו אליהו זצוק"ל מווילנא דתקנתא דידה היא. מיהו יש לי בכאן תמיהה רבתא על הרא"ש דהרי בפ"א ס"ג כתב להדיא דאפי' אדם בטל שנשא אלמנה צריך לישא בה' ואיך יסתור הרא"ש דברי עצמו מ"ש סס"י י' דכתב דאדם בטל יכול לישא בכל יום. והיותר תימה שהב"י בטור אה"ע סי' ס"ד שם הובא דברי הרא"ש ולא התעורר הב"י על זה ולא שום א' מהפוסקים. גם חידוש גדול הוא שהב"י העתיק דברי הרא"ש שבפ"א ס"ג אבל מה שכתב הרא"ש שם וז"ל ותנא שתקנו שקדו אף היכא דלא שייך שקדו כגון אדם בטל תקנו שתנשא בה' משום ברכה השמיט. ואולי לא היה בגי' הרא"ש שהיה לפני ב"י והם דברי הגהה בעלמא ולע"ג : מ"ב בתפארת י"א בד"ה דלא אפי' וכו' דמיירי בנתגייר אביו. **אב"י** או אמו כלקמן פ"ד מ"ג בתפארת אות י"ד : מ"ג מוכת עץ כתובתה מנה. **אב"י** מיהו מכ"פ מנה יש לה ואפי' לא הכיר בה ולא אמרי' דהוי מקח טעות : מ"ד והלוקח מן הנשואין. **אב"י** עי' תפארת ואח"כ נישאת לאחר. כלומר ואח"כ נעשה גרושה או אלמנה ונישאת לאחר : מ"ו ונסתחפה שדך. **אב"י** עי' תפארת ויש לה כתובה ר' כנ"ל : **שם** בתפארת בד"ה דאע"ג וכו' דמוכת עץ הני וכו'. **אב"י** דמוכת עץ אני תחתיך דלא היה נפסדת ר' ולא היה נפסלה לכהונה כן הכוונה : **שם** בברי ושמא אמרי' מגו לבועלה. **אב"י** מיהו באם בועל כהן אסורה עליו דשויא נפשה חד"א : **שם** בתפארת ד"ה כמע"ה וכו' דעקר אמרה. **אב"י** ועי' שיטה מקובצת בשם הרי"ו משום דעל ג' דברים העולם עומד וא' מהם אמת : מ"ח דהוה מדברת. **אב"י** עי' תפארה וז"ל כלומר שנבעלה. לאו דוקא כתוי"ט בשם הגמ' דאע"ג דלא ראינו שנבעלה פסולה : מ"י בתפארת ד"ה וכשרים לכהונה היא ובתה. **אב"י** היא רק בדיעבד ובתה אפי' לכתחלה ולמ"מ אפי' בתה רק בדיעבד : **שם** ד"ה ואף דבמ"מ א"ל רוב. **אב"י** כלומר תרי רובא הלא חד :

פרק ב מ"ב בתפארת ד"ה מודקט וכו' דמודה ר"י לר"ג. **אב"י** לכאורה פי' רבינו כאן רק כפי הס"ד דגמ' דט"ז א' דהרי במסקנא אמרי' דהפרק קמא קאי גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי דפליג ר"י אר"ג אע"ג דאיכא מיגו מ"מ הם הרי שור שחוט לפניך משא"כ כאן דליכא שור שחוט לפניך במגו כזו מודה ר"י. וכן פי' הרע"ב והרמב"ם. אע"פ שיש בדבריהם הקדושים ג"כ קצת התמיהות דעזבו הטעם דשור שחוט לפניך. וכבר התעורר התוי"ט על זה. אבל האמת יורה דרכו דרבינו סמך עצמו על הרא"ש כאן הובא בתפארת במ"א בד"ה שבלים רטובים דכתב להדיא ברפ"ב ססי"א דמשנה כאן אתיא כר"ג. וע"כ נ"ל דסבר הרא"ש דמה דדחה הגמרא דר"ג חולק גם במ"א היא רק דחוי בעלמא דאין מוכרח לומר כן. אבל הפשוט ודאי הוא דר"ג מודה כאן במ"א וא"כ שפיר תו נוכל לפרש בפשיטות כאן הא דמודה ר"י במ"ב כמ"ש רבינו הגדול ודו"ק : מ"ז בתפארת ד"ה ובמ"ל וכו' ובעדים שאמרו אף שאין מוחזקים. **אב"י** כלומר שאין לשם חזקה בחזקת ממון שיש לזה שאמר שדה זו של אביך היתה : מ"ח בתפארת ד"ה אפי' וכו' ורבנן וכו'. **אב"י** כלומר רבנן דמ"ז ולהכי נאמנים אפי' היכא דאיכא למיחש לגומלין. וג' סברות חלוקות הם. א' לת"ק דר"י במ"ז אפי' באיכא למיחש לגומלין נאמנים. ולר"א דוקא בליכא למיחש לגומלין ולר"י אפי' בליכא למיחש אינם נאמנים : מ"ט אפי' עבד אפי' שפחה הרי אלו נאמנים. **אב"י** כשאמרו לא זזה ידינו מתוך ידה : **בתפארת** ד"ה נשבע. **אב"י** היה נראה כנשבע לא שבועה ממש. דאין שבועה נשבע בשילחן הקודש או כלי הקודש וכהתוי"ט :

פרק ג מ"ד והמפתה אינו נותן את הצער. **אב"י** כלומר אפי' כשאביה מקבל הממון. דאי בהיא עצמה מקבלת הממון. כגון ביתומה בחיי האב כמ"ב וכ"ו אפי' מקנס פטור דמחלה. ועי' בתפארת מה דכתב רבינו בה דאפי' היה לה צער פטור וכן נראה מגמ' דבל"ז יש לכל מפותה צער בבעילה. ונ"ל דלהכי כפלה המשנה ואמרה והמפתה אינו נותן את הצער. ולא אמרה בקיצור והמפתה אינו נותן. אלא דבאה המשנה לומר דאפי' היה לה צער יותר מבאחר אשה פטור :

פרק ד מ"א מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה. מת האב הרי הן של אחין. **אב"י** האי אע"פ נ"ל דיש לו כונה כפולה. אע"פ שמעשה ידיה כמציאתה. עי' בתפארת. ואע"פ שלא גבתה אפ"ה כשנעשו מעשה ידיה בחיי האב הרי הן של אחין : מ"ד בשטר וביאה. **אב"י** בתפארת בד"ה שמוסרה לביאה כלומר לשם קידושין : **שם** שאוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה. **אב"י** נ"ל דלהכי לא נקיט אחר פירות דהכי פרקינה הוי פרקונה תחת פירות. אלא דנקיט מילי דמזון אגב מילי דמזון :

פרק ה מ"ו הפועלים שתים בשבת. **אב"י** עי' מ"ש בתפארת באות נ"ח. ואם לן כל לילה בביתו. לדעתי נ"ל ואם אינו לן וכו' וכמ"ש רבינו בעצמו באות נ"ה : מ"ז ויחזיר ויגבה הימנה. **אב"י** מ"ש בתפארת אות מ"ג בסוף ד"ה וקי"ל דבאומרת מאיס עלי וכו' אז דינה כסי' א'. ר"ל כסי' א' בחלוקה ב' : **בתפארת** אות מ"ט. הא דינר ליום חוץ משבת דהו"ל שכר שבת. **אב"י** וזה דוקא בתוספת שהוא מוסיף לה. משא"כ ברישא במורדת שפוחתין לה לא מיחזי כשכר שבת. וק"ק לרבי יוסי ברישא דאמר שמא תפול לה ירושה ניפא דהוי כשכר שבת באם יפחות כנגד שבת. דהרי אם תפול לה ירושה אז יגבה באמת כנגד שבת. ע"כ נ"ל דמיד כשנפלו נפלו בכתובתו והוא אח"כ מעכב ואינו פורע. ובזה תו לא הוי שכר שבת : מ"ח והספקים שלה. **אב"י** האי ספקים אינם כספקים דרישא ודו"ק. ועי' כיוצא בזה בתוי"ט בשבת ספ"ד ד"ה נוטל ופ"ז דנדרים מ"ג. ור"ן נדרים דע"ת ב' ד"ה לא :

פרק ו מ"ב בתפארת ד"ה והוא נקט או מיבם נחום וכו'. **אב"י** ואפי' הוא ה"ת ואחיו היה ע"ה. ואע"פ שהבת רוצה בו כא"ה"ע סי' נ"ג ס"ה : מ"ג בתפארה ד"ה ר"ל ואם הרגה וכו'. ונ"ל דקמ"ל וכו'. **אב"י** וכ"כ הרע"ב במ"ד ועי' בתוי"ט כאן. ועי' בגמ' דס"ו ב' בתוס' ד"ה תנא : מ"ו מדעתה. בתפארת ד"ה ר"ל אפי' נתרצית. **אב"י** כלומר כשנזונית מאחיה והיא ידעה כן בשעת נישואין או צריך שתהיה נתרצית. אבל באין אחים זנים אותה. אפי' לא נתרצית. ורק לא תבעה בשעת נישואין אמרי' דבודאי מחלה. וכל זה בנערה או בוגרת. אבל בקטנה אע"פ שלא היו האחים זנים אותה. ואע"פ שלא מחתה בשעת הנשואין ואפי' שתקה זמן רב משהגדיל יכולה לתבוע אח"כ פרנסתה. ואם מחלה בפירוש למרדכי מהני ולרשב"א לא מהני עי' אה"ע סי' קי"ג ס"ז : **שם** אלא שמין את הנכסים ונותנין לה. **אב"י** וג' דעות נדבר. הת"ק סבר דלעולם נותנין עישור נכסים. ור"י ס"ל דלעולם הולכין אחר מה שנתן לבתו שהשיאה תחלה. וחכמים ס"ל דבשינה דעתו אח"כ ונעשה קמצן אחר שהיה תחלה ותרן או להיפך אזלינן בתר בתרא ולר"י הפירוש במשנה כך. שת"ק אמר שתובעת הראוי לה ומה הוא הראוי לה בזה יש פלוגתא דר"י וחכמים :

פרק ז מ"ג שלא נתן קצבה. **אב"י** לכאורה היה להמשנה לומר שלא נתנה קצבה דהרי היא התחילה בנדר כדפי' רבינו בתפארת ע"פ הגמ'. אלא דנקטה המשנה נתן בלשון זכר מדקאי אבעל שקיים הנדר והרי כל עיקר טעם הגירושין הוא מפני שקיים היא :

פרק ח מ"ב נכסים הידועים לבעל. **אב"י** בשעת נשואין : מ"ג אמר ר"מ וכו' וכמה הן יפין בלא פירות. **אב"י** ואם דרך משל הפירות שוין כ' ר"ע והשבח במחיר הקרקע מה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שנתעלם ע"י הפירות הוא יו"ד ר"ש. מנכה מהני יו"ד שצריך למכור בעד היו"ד קרקע משא"כ המ"ש יכול לאכול: **מ"ד** בכניסתה שלו. **אב"י** כתב רבינו בגי' הש"ס ר"ל שנפלה לה בירושה בעודה כנוסה תחתיו ואז היו הפירות מחוברין: **מ"ה** בתפארת ד"ה נ"ל כגי' הרא"ש וכו'. מדמקשה הש"ס לס"ד דבשדה שלה. **אב"י** דזיתים מיירי זיתים עם קרקע לא שקנה אביה זיתים בלא קרקע: **מ"ו**. **אב"י** עמ"ש ה"ל ביבמות פ"ד מ"ג: **מ"ח** הרי היא ככל הנשים. **אב"י** עי' בתפארת ד"ה אף וכו' כל נכסיו משועבדים לכתובתה. כלומר לא נגד נכסי אביו:

פרק ט מ"א בתפארת ד"ה דמיד בעהש"ע וכו' אבל אין לומר דמהני תנאי [כלומר דמהני תנאי ג"כ]: **שם** ד"ה וקי"ל וכו' והפ"ה קי"ל כרשב"ג. **אב"י** כלומר ולא כהולה קי"ל כדבריו דקי"ל כרשב"ג כדבריו ולא מטעמיה. דאילו לרשב"ג הטעם דירושת הבעל מדאורייתא. ולפיכך אפי' התנה בעודה ארוסה תנאו בטל. ואנן קי"ל דירושת הבעל מדרבנן והתנה בעודה ארוסה מהני. אבל בנשאה כבר לא מהני דאלימא וכו': **מ"ח**. **אב"י** עי' בתפארת ד"ה אפי' פטרה מיורשים. כלומר על מ"ה קאי ופליג ר"ש אר"א ומחלוקתו שם:

פרק יג מ"ד והודה בקנקנים. **אב"י** ד"ה כדים רקים וכו' דנראה כריקן. ל"מ נ"ל דראיית התוי"ט מסיפא מים קנקן ישן שאפי' חדש אין בו. משמע דסתם קנקן הוא מלא:
מ"ו עשאה סימן לאחר. **אב"י** עי' תפארת ד"ה בתחם. ועי' רבינו תוי"ט בשם התוספות:

מסכת נדרים

אמר המחבר יען שע"ר א"א רבינו הגדול זצוק"ל טרח הרבה בישיבתו הרמה בלימוד מס' נדרים העמוקה מאד. וכתב בגליון הש"ס שלו על משניות ועל שיטות הגמ' של מסכתא זו הרבה חידושים נפלאים, אמרתי עת לעשות לה' הפר הסדר להביא כל מה דאפשר מחידושי ע"ר מלאים זיו ומפיקים נוגה. הביאור והבנת הענין במשניות עצמן. כפי מ"ש בגי'. הן בפירש"י ר"ן ורא"ש או בדברי המשנה עצמן. והרי זה כל עיקר השתדלתינו ומטרת עוז כוונתינו עתה לפאר ולהדר בית מקדשינו, מתניתין מלכתא, ולהפיץ קרני אור הפירוש והביאור על כל מפלשי דבריו הקדושים. וידיע ליהוי שכל מקום שנא' בריש הדברים מלת **אב"י**, ממני הדל והשפל יצאו הדברים. והוא ר"ת **אמר ברוך יצחק**. וידיע ליהוי עוד שנכלל ג"כ כמה חידושים מע"ר אאזמו"ר זצוק"ל גאון הגאונים רבינו **גדליה ליפשיטץ** בעהמח"ס רגל ישרה וחומרי מתניתא וכמה חיבורים נחמדים, גם הובאו בכאן איזהו חידושים מדודי. אחי רבינו המחבר. הגאון מוהר"ר **אליעזר** זצוק"ל בעל המחבר ס' **בית אלהים** וגמר הש"ס בעודו כ"ב שנים:

פרק א בפתיחה (ג') ידות וכו' והוא כאוחז בית. **אב"י** לדעתי נ"ל בית יד: **מ"א** האומר להבירו. עי' תפארת חסורי מיחסרא וכו' והוא נגמ' ובגמ' מקשה פתח בכינוין ומפרש ידות ונתרץ זימנין דמפרש התנא במה דפתח וזימנין במה דסליק. והנ"א ידות איידי דאתיין מדרשה מפרש לכון ברישא. ומקשין תו ליפתח בידות ברישא. ותרצינן דכינוין דהם דאורייתא מיפתח פתח בכינוין. והקשה דודי הגאון מו"ה אליעזר זצוק"ל. אחי רבינו בספרו ב"א מנ"ק דף י"ט ב' דאמרי' שם כיצד הבן מועדת וכו' והסן אתיא מדרשא. אלמא דפתח בנגה דאתיא מדרשא. ואת"ל דשאני התם כיון דאינו עכ"פ ברהש הפרק. דא"כ קשה מה פריך שם דף י"ז ב' ה"ס ליפתא נמי ליתני הסיא דלא כתיבא ברישא. מה קושיא כיון דר"פ הוא פתח בדאורייתא. ונ"ל דדוקא ברים מס' פתח בדאורייתא והרי שם בב"ק כבר פתח בפ"א בדאורייתא. ועי' קידושין דף ב' מ"ב. מעיקרא תני ליבנא דאורייתא ולבסוף תני ליבנא דרבנן. ואל השיבני מיבמות ד"ב ב' דאמרי' שם ליתני אחות אשה ברישא וכו' אלא בתו כיון דאתיא מדרשא חביבא ליה ואקדמי' ברישא רש"י. דשאני התם כיון דפתח ע"ז נשים והרי ברישא כבר נכללו הנך דהוו מדאורייתא. רק בבתו פתח כשמתחיל לפרש לית לן בה. ע"כ תורף דברי קדשו: **שם** ברש"י ד"ה מודר אני ממך. כלומר הרי עלי כנדר מה שאני נהנה לך. **אב"י** כלומר שבסוף דבריו אחר שאמר מודרני ממך צריך לפרש אה"נ מה שאני נהנה לך. דמתני' אתיא כמ"ד ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים. ואתא רש"י לאשמועינן דאע"ג דאמרה במשנה מרוחקני ממך מה שאני אוכל. ה"ה דאל"ל מודרני ג"כ צריך לפרש כן. וכן גבי מופרשני דשאני אוכל אכולם לשונות שלפניה קאי: **שם** ד"ה רע"ק וכו' דענין נדר הוא. **אב"י** ולירושלמי משום שמתא עי' ר"ן ד"ז א': **בר"ן** ד"ה כל כנויי נדרים וכו' עיקר הנדר הוא שיאמר. **אב"י** עי' תוס' ד"ה שאני אוכל: **בא"ד** בין שלא התפיסו. **אב"י** זהו דלא כהרא"ש ורש"י והוס' כאן דלדידהו דוקא בהתפסס: **בא"ד** ולא גרעה מסתמת חכמים ז"ל. **אב"י** עי' תוס' כאן סה"ס כל: **בא"ד** כדאיתמר בסוגיין דהכא. **אב"י** והא דבאמת מקשה הכא כן הרי אף לר"ל הוא ג"כ דאורייתא וכמ"ש הר"ן י"ל כמו שפי' הר"ן בגמ' דהכוונה דס"ל למיהוי ידות דפשיטי טפי מכנויים. דידות אתיא מדרשא. משא"כ כנויים דלשון שבדו הם. משא"כ בנזיר דאמר דלהכי מתני כנויין דהם עיקר קרבן. דלשון כנוי הוא כן במקום קרבן אומר קונם וכו' על זה אינו יכול להקשות עוד: **בא"ד** מ"ש דפרים הכי. **אב"י** עי' לקמן ד"ג א' ברש"י ד"ה כנויין. ונ"מ נ"ל כיון דלב"ש דוקא כנויים לא בעיי כנויין. ע"כ אשמועינן הכי דהם רק כנויין. וגם לב"ש לתירוץ א' בגמ' שם קמ"ל דוקא אלו: **בא"ד** דלא לימר שבועה לס'. **אב"י** וגזרינן שיאמר השם בלי שום הזכרת קרבן ויוליא שם שמים לבטלה: **בא"ד** ליבעי שם. **אב"י** ל"מ י"ל דהע"פ דתנינן העונה אמן כמושבע ועומד. אעפ"כ יש חילוק בין מושבע מפי עצמו. (וזה נקרא מושבע ממש דהא בשבועה ע"י אחר. אע"ג דכל נשבע הוא בנפטל) לנשבע ממש מפי עצמו: **תפארת** כנדרי רשעים וכו' בידות קמיירי וכו' ונזיר עובר לפניו. **אב"י** וקרבן מונח לפניו: **ברש"י** ד"ה כנדרי וכו' ואם אמרו מחייב נזירות וקרבן. (כתב רבינו בגליון קרבן מעילה דים מעילה בקונמות לקמן דף ל"ה א' היכא דפרים להדיא והכא דקאמר כנדרי רשעים הו"ל כאילו פירש לשבית קרבן). **אב"י** ומ"ש רש"י שם עוד והאי כי אמר כנדרי רשעים הוי כמתן דאמר וכו' למסקנא עכ"פ צריך לומר הרי עלי הימנו: **בר"ן** ד"ה כנדרי הרי הוא נזיר וכו'. **אב"י** ולרש"י ושאר המפרשים הכוונה לא או או. אלא הכל ביחד נזיר וקרבן ושבועה: **מ"ב** חרק וכו' כנויין לחרם. **אב"י** כתבו התוס' שלא תמצא לפרש משום דלשונות אלו נוטין קצת אחר לשון חרם דא"כ למה לא אמר חרן חרט. ובזה הבין דברי הרא"ש בגמ' ד"ה לשון נכרים וכו' וז"ל. ותקנו אותם לכנויים ולא בשביל שאלו האותיות קרובין ללשון יותר משאר האותיות עכ"ל. ובדברי תוס' מבואר מילתא למ"ד לשון נכרים הם (וכן קי"ל באמת) הטעם הוא משום דדומה כנוי של אלו המלות למלת חרם. ועי' רש"י דכתב דלהכי תקנו רבנן כנויים כי היכא דלא ליתי למינדר בנדר דאורייתא. ונ"ע דנהן רבי' טפי התרינא מהטעם שאמרה הגמ'. דהרי בגמ' אמרי' דהטעם שלא יאמר ה' לחודא. עוד ק"ל לטעם דגמ' דתקינו רבנן כנויים. דלא לימא קרבן משום דלמא אמר קרבן לה' ולא איכא למיחש דלמא אמר לה' ולא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה. מאי הוי אם אמר לה' לחודא כיון דכוונה לקרבן הוי יד וכמ"ש הר"ן בר"פ דאם הזכיר השם בלחוד הוי שבועה. **והוי ידע** דקרא דושמרתם את משמרתי דהביא רש"י דדרשינן מיניה עשו משמרת למשמרת והוא ביבמות דף כ"א ע"א. עכ"פ במ"ק ד"ה א' ילפינן מיניה דמציין הקברות וצע"ק: **במותא**. **אב"י** עיין תפארת. וכש"ס הגי' במשנה במוהי. ועי' רש"י ור"ן ובגמ' אמרי' דדוקא נדר במוהי נא אמר כלום הא במומתא דאמר מוהי הרי אלו כנויין לשבועה. (וכתב דודי זצוק"ל בספרו ב"א דתרגום אונקלוס במדבר כ' פ"ח ע"פ ונתן מימיו ויתן מוהי. מש"ה במוהי לא אמר כלום. משא"כ האומר במומתא דאמר במוהי משמע בשבועה שנשבע במים דהיינו מבול או מי מריבה שנשבע הקב"ה עכ"ל הטהיר):
מ"ג לחולין. בתפארת. ככולהו כלמ"ד דפתח. **אב"י** כלומר מה שנקרא הללינו קמ"ן: **ברא"ש** טהור. אם אמר טהור וכו'. **אב"י** עי' ר"ן שחולק ע"ז והובא בתפארת כאן. ומ"ש הרא"ש אע"ג דתרומה וכו'. כלומר ותרומה מקרי נמי דבר האסור כלקמן בגמ'. ועי' ר"ן בש"ס דף י"ב א' ד"ה ומשני דשמואל הכי איתמר וכו' דכתב וז"ל מהו דתימא כיון דאפי' לא נדר אסור מדרבנן כי נדר נמי לא חייל נדרא ולאו מתפיס בנדר הוא קמ"ל. נ"ע הרי כתב כבר הר"ן לעיל דף ח' א' ד"ה דהא דאפי' דבר האסיר מה"ס אם רק אתיא מדרשא חל הנדר עליו. ודוחק לומר שהר"ן כ"כ אפי' להחולקים עליו שם: **בר"ן** ד"ה טהור. דאיכא למימר נמי לקדשים מכוון. **אב"י** כלומר וקדשים הוי דבר הנדור: **בא"ד** משא"כ בפגול ונותר. **אב"י** ועי' תוס' ורשב"א דמחלקים בין עולה ומנחה דהם שם דבר ע"כ צריך לומר בכ"ף. משא"כ פגול וטמא דשם פסול הוא ודו"ק: **בא"ד** דהי אימרא. **אב"י** וק"ל מנחה מאי איכא למימר. וי"ל דבמנחה ג"כ נכלל קרבן בעת"י: **שם** ד"ה כאימרא. דסתם נדרים להתפיר. **אב"י** אע"פ דבידות אמרי' להיפוך כלעיל ד"ה א' ב' ד"ה אלא: **שם** ד"ה כאישים. כשלהבת של אש. **אב"י** ק"ק דהרי שלהבת הוי דבר שאין בו ממש כבילה דף ל"ט עי"ש וי"ל. ועי' בתפארת: **במשנה** לא אמר כלום. **אב"י** ולת"ק אפי' בלא כ"ף מהני: **מ"ד** קרבן עולה. תפארת. קמ"ל דאפי' עולת התמיד. **אב"י** לפי"ז היה לע"ד לכאורה לפרש לעיל במ"ג כאימרא כשם קרבן בלבד דאי אפי' עולת התמיד. וכמו שפי' רבינו שם א"כ תרתי ל"ל. ואפשר דרבינו לעיל לפי המסקנא דמשנה כאן כ"כ וקושטא קאמר ודו"ק: **במשנה** שאוכל לך אסור. כתב רבינו בגליון וז"ל לתוס' לקמן דף כ"ה א' ד"ה כקרבן נ"ל דגרסי' ברישא שאיני אוכל לך עי"ש: **שם** ר' מאיר מוסר. כתב רבינו בגי' וז"ל לכן ה"פ דמתני' הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור אבל באמר הנך לישנא עם לא אוכל לך מוהר. אבל באמר לקרבן אפי' בלא אוכל לך אסור: **בר"ן** ד"ה לקרבן וכו' לקרבן שאוכל לך אסור. (כתב רבינו בגי' וז"ל והע"ג דלעיל דף י"ה ב' כתב הר"ן באמר לחולין שאוכל לך לר"מ מוהר. נ"ל דהיינו באין אנו יודעין אם אמר לחולין בשו"א או בקמ"ן. ומדמספקינן מהכרע ע"י שאמר שאוכל לך דלהתירא מתכוין וכדקאמר הר"ן התם לסדיא. אבל באמר בפירוש לקרבן ודאי לא גרע מלא חולין בפירוש דאסור לר"מ כדכתב הר"ן התם. דהכה"ג לא בעיק הוכחה דליסנא שלא אוכל). **אב"י** ובחידושי שהקשיתי על סיום דברי הר"ן. דכתב דרבותא קמ"ל דבאמר לקרבן בלנו"ד אפי' אמר לא אוכל אסיר. והרי לפי' מ"ש הר"ן בד"ה דלא. סברותא היא בהיפוך שאפי' מסיים בלשון דהיתר אפ"ה אסור ויש"ע:

פרק ג מ"א ארבעה. **אב"י** נ"ל דכל הני בבא דמתני' לא זו אף זו קתני ואלו מדרגותיהן. א') נדרי זירוזין מותרין. אע"פ שדברו הנודר בדעת ובכיון. ב') ולא זו בלבד דנדרי זירוזין מותרין דהרי יש לנודר טעם ותועלת להראות להבירו כאילו הוא נדר אע"פ שלבו בל עמו ואין כוונתו לנדר. אלא אפי' נדרי הבאי שאין לו תועלת כלל בנדר כזה והו"א דאף דהוא תולה שנדר בהגזמה עכ"פ כוונתו לנדר עצמו ויהיה אסור קמ"ל. ג) ולא זו כנדרי הבאי דעכ"פ תלה את הנדר בדבר שקר שאינו. אלא אפי' נדרי שגגות דכוונתו ודאי בשעת נדר לנדר עצמו לקיימו. אלא שאח"כ נתגלה בטעם במחשבתו. והו"א דאסור. ד') וקמ"ל בסוף נדרי אונסין אע"פ דהוה כתולה בדעת אחרים. והרי אחרים בודאי רוצים שיהיה נדר חזק בריא וקיים. ועי' בר"ן במשנה שהביא בשם התוספתא דאף נדרים שאמרו מותרין; אסור לנדור בהם כדי לבטלן דכתיב לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין. **אב"י** מכאן ראיה לרמב"ם הובא בר"ן לעיל דף ט"ו ע"א ד"ה הלכה ולקמן דף נ"ה ע"א ד"ה נמול שכתב בהם מדיר את חבירו והאכילו לוקה משום לא יחל דברו. והשיג הר"ן עליו דלא יחל אדבר קאמר לא על האדם הנודר. [כלומר והוא פעל עומד] והרי כאן בתוספתא להדיא אמרי' כרמב"ם דלא יחל הנודר קאי שלא יעשה דבריו חולין. והנה הר"ן הביא ראיה לדבריו כנגד הרמב"ם מהא דאמרי' לקמן דף ל"ה ע"א גבי יש מעילה בקונמות הי"ל רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסורה עליו אלמא דאין האוכל עובר כלל. ונ"מ נ"ל דשאני מעילה. דאע"פ דחל על המדיר לאו דבל יחל. מ"מ גבי מעילה בהנאה תליא. שיהא הנאה הדבר אסור עליו כהקדש. וזה לא שייך כאן דרק פעולת הנתינה גרידא אסור על הנודר לא הנאת הדבר והפעולה עצמה והו"ק: **מ"ב** נדרי הבאי וכו' אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים. **אב"י** ובגמ' אמרי' שבועה הבאי אסור עי"ש. ומקשינן דלמא האי גברא קינא דשמשמי חזי ואסיק להון בנאה עולי מצרים. ובפיר מתהבע ותרצינן כי משתבע אדעתא דידן משתבע. ואייתי הגמ' שם העובדא מקיפא דרבא ומפרש הר"ן שם מ"ש הגמ' א"ל פרעתי דר"ל פרעתיך במקלא דאי כופר הכל הרי א"צ לישבע אלא היסת בלא נקיטת חפץ וסיים הר"ן וכבר כתבתי בפ' שבועת הדיינין וכו'. והוא תימה דשם כתב רבינו לכאורה להיפוך בשם תשובת הרי"ף דאף כופר הכל נוהגין לחייב עליו ע"י נקיטת חפץ. וא"כ נוכל לפרש כאן בפשיטות שמה שאמר פרעתי היינו שפרע הכל. ואאמו"ר רבינו זצוק"ל תירץ בגי' ש"ס שלו עפמ"ש התוס' בשבועות דף כ"ט דהקשו דלמה לא הכביעו רבא על דעת ב"ד. ותירצו דקפן ונשבע קודם שאי"ל רבא הוי יודע א"כ ה"ה לענין נקיטת הפך): **מ"ד** חון מבשבועה. פירש"י שלא יאמר יאסרו פירות העולם עלי בשבועה. (כתב רבינו זצוק"ל בגי' ולה"ט י"ל דהוכיח כן רש"י מדקאמר במתני' נודרים חוץ מבשבועה ש"מ דאפי' בנדר בלשון שבועה אסור): **שם** אף יפתח לו. **אב"י** נ"ל דלהכי לא אמרו ב"ה אף יפתח לו בנדר דקמ"ל דאף בשבועה מותר וכדמסיק: **שם** כיצד. וכתב רבינו זצוק"ל בגי' וז"ל הא דצריך כיצד נ"ל דקמ"ל דלא מבעיא באמר אסיר עליך תאנים דבאי לאסור עליו גם ענבים דביניהם מין מאכל ובניהם לגוף אחד אלא אפי' אבתי ובניו דהם גופים נפרדים אפ"ה רשאי לדור במה שלא הדירו. וקמ"ל נמי לב"ש. דאפי' כולל מה שהדירו במה שלא הדירו נמי אסרו. ולא אמרי' נדר שהותר מקצתו הותר כולו כלעיל דף כ"ה ע"ב ע"כ. **אב"י** ועי' מ"ש רבינו במשנה זאת בתפארת ד"ה ואף שאוסר על עצמו וכו'. ולפענ"ד נראה ל"מ וכו' שכוון רבינו בתירוצו לר"ן ורשב"א שתירצו ג"כ כן:
מ"י מאוכלי שום. [כתב דודי הגאון מהר"א זצוק"ל בספרו בית אלהים וז"ל לפי מה דאמרם בגמ' דתרתי בבי קגייתא ישראל וכותים מצווין ועושין קשה הרי תקנת אכילת שום נתקנת עזרא היא כב"ק דף פ"ב ע"א. והרי עזרא נדה לכותים כתוס' חולין דף ד' ע"א. והיך יעלה על הדעת שיעשו גזירתו. ואפשר לומר דמ"מ כיון דמרבה זרע וסוי ערך הגוף מקיימין הכותים. או י"ל דעזרא לא גזר רק על אוהן כותים שביטלו בנין בהמ"ק ולא על השאר. ובזה מתורץ קושית הוס' חולין בם. ומתורץ נמי מה שקשה בחולין דף ו' ע"א רשב"א סדריה ר"מ לאתוי

אמרת מני כותאי אפכא סהוא סכא וכו' ספר דברים לפני ר"מ וגזר עליהן שיהיו כנכרים גמורים. וקשה ל"ל גזירה הרי כבר עזרא גזר. ואי"ל דעזרא גזר ולא קבל דא"כ מה מקשה הגמ' שם במעשה דר' יצחק ב"י שהדיח וכו' אי לשתיקה ויי"ג מהתם [ר"מ ור"ג] גזרו. מאי קושיא הרי כבר במעשה דר"מ צריכן לתרוצי דעזרא גזר ולא קבלו מינייהו. א"כ דידעה הגמ' מתירוץ זה מהילא טפי לתרץ כאן ג"כ כן ומה צריכא לשום קושיא עוד ובדברינו לעיל ניחא. או י"ל דעזרא לא גזר רק על פתן שיש בו קירוב הדעת ביותר ולא על שאר דברים. עכלה"ט]: מ"א שאיני נהנה לישראל. אב"י ובגמ' הגי' מישראל. ועי' בר"ן לקמן דף פ"ג ע"א ד"ה אביי דכתב בשם הרמב"ם [כמדומה צ"ל רמב"ן] ז"ל דלהכי אמרי' כאן דכל היכא דהוו זביני חריפי הרי מודר למכור למדיר ולא גזרי' בנדרים דף מ"ג שם לשאול משום לפשא"ל ולמכור אטו ליקח ממנו דכיון דמכולהו ישראל נדר לא גזרי' עלה דאי גזרי' טריחא ליה מלתא:

פרק ד מ"א מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור. כתב רבינו בגי' הש"ס שלו על הא דאמרה בגמ' מכלל דליכא [כגפה וכברה] אע"פ שאין משכירין אסור. אמר רב אדא ב"א ג"ז היא דויתור אסור. וקשה אמאי צריכין לאוקמי כר"א דלמא גם לרבנן הכא אסור מדאסר בפירוש עליו כלים שעושין בהם אוכל נפש משמע אפי' אין בהן רק ויתור. וצ"ל דליכא למימר הכי דא"כ משכחת לה שיהיה מודר מאכל חמור ממודר הנאה באין משכירין כי"ב דבמודר הנאה הרי לרבנן מדכו"ל ויתור ובמודר מאכל אסור. והרי בהא לא אשכחיה פלוגתא. אע"כ גם באוסר מאכל דוקא היה בו הנאה ולא משכח"ל דליתסר רק לר"א דס"ל דויתור אסור: מ"ב שוקל את בקלו. בתפארת. מחלים השקל שחייב כ"א מישראל. אב"י לצורך קרבנות צבור: בא"ד ועי' ר"ן בסוגיין ובגי' הש"ס כתב רבינו בזה"ל על מה דכתב הר"ן שוקל לו שקלו שמדיר לנדר. ק"ל למ"ש הר"ן לעיל דף ט"ו ע"א ד"ה הלכה דלהרמב"ם בשהדיר א' לחבירו שלא יהנה חבירו מנכסיו והנאה שנידר חייב ולא הנהנה. ולר"ן הנהנה שעשה מעשה חייב ולא הנודר דלא עשה כלום רק שהדירו. א"כ הכא לר"ן שהנודר עשה מעשה מנ"ל לר"ן דבהא"ג שרי לכתחלה. דלמא לרמב"ם דוקא בנדר שמעון בלא ליהנות מראובן מותר לראובן לפרוע חובו. אבל בנדר ראובן אסור לו לעשות מעשה לפרוע. וכמו כן לר"ן שם דהעושה מעשה חייב מנ"ל דהכא מותר לכתחלה אפילו בהיה הפועה מעשה ג"כ הנודר עכ"ל. [ולמ"ש רבינו בתפארת כאן דמצוה לאו ליהנות ניתנה ניחא]: מ"ג נמשנה ומקריב עליו [כתב רבינו זצוק"ל בגי' וז"ל להו דוקא עליו דהרי בזבות ויולדת מיירי שהם נשים עכ"ל]: מ"ד ר' יהודה אומר. בתפארת ד"ה נ"ל וכו'. אב"י והע"פ דאמר בלשון פלוגתא ר"י אומר ולא אמר ר"י. הרבה יש כיוצא בזה. עי' ברתוי"ט ספ"ק דשבת ד"ה ר"א. ועי' מ"ש אי"ה בספ"ו: מ"ח ור' יוסי אוסר. אב"י ק"ל לר"ן לקמן דף פ"ס ע"א דמדמה הא דאוסר הנאת פירות על עצמו עם הא דאמרי' שם באוסר תרומה על כהנים דשויא כעפרא בעלמא א"כ לר"י יאסור הפירות לעצמו וממילא הוי כעפרא ויהיה הלה מותר וי"ל:

פרק ה מ"ה עי' בתוי"ט ד"ה ובהכנ"ס מה שתירץ על קושית הר"ן נגד הרמב"ם שפסקיו סותרים זה את זה שפסק כרא"י ופסק נמי כמתני'. [וכתב רבינו בגי' הש"ס שלו וז"ל והמיהני א"כ מאי מקשה לעיל דף מ"ו ע"ב מביהכ"נ ליפני ליה דהא מני רבנן היא דס"ל כיש בו דין חלוקה אסור מדאסר בלי"ז. ה"נ אפשר בהיתר. ולפענ"ד נראה ליישב ע"פ מ"ש שם בגליון בשם הר"ן רק דזעירי לא ס"ל לחלק בין ב' גופים לגוף א' שמ"ב דלא ס"ל לחלק אבל הכן דקי"ל כרא"י ע"כ דמחלקין בכה"ג. א"כ ה"ס ביהכ"נ אסור]:

פרק ו מ"א שלוק. אב"י עי' בתפארת שאינו מבושל כראוי וכן פי' הר"ן. ורש"י והרא"ש מפרשים שלוק מבושל יותר מדאי. ולכאורה תמוה שהרי מבשל תחלה כראוי כבר נאסר. והא"ל עכ"פ הוא לא הסר על עצמו אלא בישול שיעמוד באהלו לא שיתבשל אח"כ יותר מדאי ואגלאי מילתא למפרע דמיד בתחלה לאו בישול שאסר עליו בנדרו היה. עכ"פ קשה מלקמן דנ"א א' מנוס דאמרי' הנודר מתעשה קדרה אסור ביורד באילפס שכבר ירד לקדירה וכו' וצ"ע: מ"ט בינקות השדה. עי' תפארת. [וז"ל החמו"ו זצוק"ל רבינו בערמ"ם רגל יצרה ותומרי מתניתא וכנסת ישראל וז"ל היינו ירק שעלה מאליו ולא נזרע בידי אדם משא"כ דגינה כמ"ש רתוי"ט פ"ן דשביעית מ"ג ולא כפי' רע"ב בעוקצין פ"ג מ"ב. גדליהו ליפשיטן עכלה"ט]: מ"י רבי יהודה אומר קונה גריס. אב"י ולא חולק את"ק כמ"ש בתפארת עי' רה"ש פ"ו סי' ג' ועי' רתוי"ט ספ"א דשבת ומ"ש לעיל בשם ע"ר זצוק"ל פ"ד מ"ד: שם האספרגוס. [רבינו כתב בגי' י"ד סי' ריי"ו ס"ו בשם ספר אור השמר שהוא מה שקורין ספערגיל בל"א]:

פרק ז מ"א מותר בדלועין. אב"י וז"ל הר"ן דלא הוו ירק אלא פרי. והיא דמפרשי דפתם ירק נאכל כמות שהוא חי ודלועין אינן כן. ומה דאמר הר"ן ודלועין אינן כן כלומר אינו נאכל חי כלל כר"ן בסמוך ד"ה נאומר. ולכאורה תמוה דהרי אנחנו רואים בסיפן ממש דדלועים נאכלים דוקא חי וצ"ל דדלועין שלנו מין אחר הם. ועי' נרשב"א שהביא בשם הירושלמי שזה מיירי בדלעת המצרית שהיא מרה וצריכה להיות נמתקת בקדירה הא דלעת יונית והיא מתוקה כקרא שלנו ד"ה שהם בכלל ירק. והתימה על כל רבותינו המפרשים שלא התעוררו על זה: מ"ב הנודר מן התבואה וכו'. אב"י. עי' שבועות דל"ח ב' כור תבואה לי בידך אין לך בידי אלא תך קטניות פטור. והוא לכאורה כמשנה דידן. מיהו קשה למה נקט קטניות אפי' שאר מינים הוי מחמשת מינים נמי פטור אע"כ דדין ממון לחוד ודין נדר לחוד וצ"ע. ועי' לקמן דנ"ו א' גבי הנודר מן הבית דמדמיק נדר למכר: והנה בגמ' כאן אמרי' אמר רבה תבואה לחוד ותבואת שדה לחוד. ומזה יוצא לנו דין חדש דאם אמר תבואת שדה הכל בכלל והתימה שהשמיטו כל הפוסקים להביא דין זה: שם אבל במודר מן הדגן וכו'. אב"י אע"פ דככר הגה ליה ברישא. י"ל דברישא נקיט רבותא אליבא דרבנן דאף פול המצרי אינו בכלל דגן. והכא אשמועינן רבותא אליבא דר"מ דהכל בכלל דגן: מ"ג בתפארת ד"ה הכא אין פירושו. ודמיון לזה מ"ש הר"ן שבת פ"ד דכ"ד א' ד"ה ...ל. והתוי"ט שם ספ"ד. ועי' הר"ן שבת דף כ"ב ע"ב ד"ה ר' נחמיה אומר וכו'. ובר"ן נדרים דנ"ח ב' סד"ה לא בשותק ודו"ק: מ"ד הנודר מן הבית. אב"י אע"פ דעליה היא חלק מהבית אבל הנודר מן העליה לד"ה מותר בבית דאין הכלל נכלל בחלק פרטי. וז"ל הירושלמי [הובא בבי' לטוי"ד סי' רי"ז] הנודר מן העיקר אסור בטפילה אבל בטפילה אינו אסור בעיקר: מ"ה הנודר מן העיר וכו'. אב"י כלומר אע"פ דבעיר אסור כבר בעיבורה אבל בבית מתגף ולתוך מותר: מ"ו בדבר שזרעו כלה. אב"י עי' ר"ן דלא בטל משום דהו"ל דשיל"מ דאפי' באלף לא בטל. ול"ת כ"ל דלמה דאמרי' בגמ' שם דרק בשביעית דאיסורו ע"י קרקע הגידולין מבטלין העיקר. משא"כ בשאר איסורים הגידולים נמשכין אחר העיקר. א"כ הכא בלא טעמא דדשיל"מ נמי לא בטל העיקר דכל הגידולין מחשב כעיקר. ועי' ביו"ד סי' רט"ז ס"ב דבאמר קונם פירות האלו על פלוני אסור הפלוני ג"כ בחילופין וגידוליהן וא"כ ה"ה בשאר איסורי הנאה חלופין אסור למחליף מדרבנן וכמבואר בגמ' ובר"ן פ' השותפין דף מ"ז ע"א דהאי דינא לאו דוקא בקונמות אלא בכולהו איסורי הנאה. וא"כ קשה איך פסק רב"י בא"ח ססי' תמ"ג שאם קנו שום דבר בחמץ אחר שש שעות במותר אפי' למחליף עצמו וכמבואר שם ברמג"א וצ"ע. והנה מ"ש הר"ן בהשותפים שם דספיקא דרמב"ה גבי קונם פירות האלו על פלוני מהו בחלופיהן וכו'. הוא רק אם אסור למחליף בדיעבד. והרי בקידש בהם אשה פשיטא דמקודשת כמסקנא בגמ' שם. ומזה הוכיח ע"ר רבינו תפארת זצוק"ל בגי' הש"ס שלו להתיר ספיקת רמל"מ פ"ה מהל' אישות דקנעי בקידש אשה משכנת באיסור הנאה דל ידה שוה פרוטה ולא לדידיה אי בתר דידיה אזלינן או בתר דידה.

והכי קמן דבתר דידיה אזלינן. דאל"כ איך רצתה הגמ' לפשוט איבעיא דרמב"ה מהא דמקודשת דמותר למחליף. דלמא לעולם לדידיה אסור ליהנות והכא היינו דמקודשת דלדידה שוה פרוטה כר"ן הכא עכלה"ט. ואני מוסיף על דברי ע"ר עוד דק"ו הוא דהרי במסוכנת אם תשוב ותתרפא חזר להיות הדבר אסור בהנאה גם לדידה. וכן אם תשתנה חלי' ולא יהיה מן הדברים המועילים לה לרפואה תחזור ג"כ להיות אסור בהנאה לה. וא"כ ק"ו הוא מכאן דמה כאן דלדידה הוא לעולם מותר. ואפ"ה לא אזלינן בתר דידה. מכש"כ במסוכנת דאפשר שתחזור להיות אסור גם לה בהנאה דודאי לא אזלינן בתר דידה. ואיהו באם שניהם מסוכנים וקידש אשה באיסורי הנאה דמותר לשניהם שפה מקודשת דהוי כקדשה בתבשיל או בירק שאינו מתקיים דאז אם היה שו"פ במקום ובזמן שקידש אותה לד"ה הוו קידושין כאה"ע סי' ל"א ס"ג. ועדיין צ"ע. די"ל כיון דעכ"פ הדבר בעצמו הוא אינו שוה פרוטה דהרי הוא אסור בהנאה. ורק מצד שנוי הטבע דהיינו ע"י חולי נעשה שוה פרוטה לדידיה ולדידה. ועי"כ כיון דיכול לחזור לאיסורו וכל שעה ושעה עומדת לחזור לא הוי כשוה פרוטה ומיתלי תלי בספק קידושין. הן אמת דמספיקא דמשנה למלך משמע פשוט דבכגון זה דהוי מותר בהנאה ושו"פ לדידיה ולדידה אע"פ דהדבר בעצמו אסור בהנאה לכ"ע הוי קידושין. אעפ"כ לא מנעתי מלהזכיר גם הספק הזה ע"פ הסברא שכתבתי לעיל. ואין בידי כעת ספר משנה למלך לעיין בדבריו הקדושים בעצמם:

פרק ח מ"א [כתב ע"ר רבינו הגאון זצוק"ל בגי'. ואמר עד שיגיע. נ"ד דאי הכי פשיטא דאינו אסור רק עד שיגיע אלא ה"ק באמר עד הזמן הקבוע]: שם ור"ח לפנא. אב"י ממשנה זאת שהתעוררתי על כמה תמיהות שיש מכאן על דברי רש"י ור"ן בר"ה דף ט"ז ע"א דאמרי' שם תנא מבוהה שאירע בה קרי או אונס קודם פסח ידועים לשעבר לאחר הפסח ידועים להבא. ופירש"י להבא שעבר עכשיו בקרוב. וכן לשון משנה בנדרים קונם יין שאני טועם חודש זה אסור בכל החודש. ור"ח להבא דג"כ הכוונה על הר"ח שעבר עתה בקרוב ומשום דקרי ליה להבא דאיפתקד שעבר. קרי להאי דלקמיה לפנא ע"כ תוכן טוענת לשון רש"י. וזה לשון הר"ן שם להבא בר"ה זה שעבר עכשיו מקרוב. וכן לשון המשנה במס' נדרים עכ"ל. הנה יפנס כמה תמיהות. הא' דמה ראיה הביא רש"י משם דשם לא נקרא ר"ח בעצמו מטעם זה להבא על שהוא היה עתה בקרוב וכמ"ש שם בר"ה. אלא בנדרים הכוונה במלת להבא להבא ממש. כלומר שנמנה לענין חלות הנדר עם הימים הבאים אחר הנדר ואסור ביין. וק"ת באם בר"ה עצמו אמר קונם יין שאני טועם חודש זה שחל הנדר כבר ביום ר"ח עצמו שנדר בו. שנית מה דסיים רש"י בסוף דבריו הקדושים ומשום דקרי להוות איפתקד שעבר קרי ליה להאי דלקמיה להבא ג"כ תמוה דא"כ אמאי קרי ליה בנדרים ר"ח להבא לפי שיטת רש"י דלהבא דשם בנדרים היינו כמו להבא דבר"ה. שלישית תמוהים דברי רבינו הר"ן דהעתיק דברי רש"י והרי ר"ן כאן בנדרים דחה פירש"י דמיירי בעומד ביום ר"ח. וביום זה שנודר בו נידון להבא. אלא הכוונה באמת על ר"ח הבא שהוא כדר בתוך א' מימי החודש. וע"כ כשיגיע ר"ח מותר ביין דר"ח הזה הבא נידון להבא לא אחר החודש העבר שאסר עצמו ביין וצע"ג:

פרק ט מ"ו ביו"ט ובשבתות. פי' רבינו בתפארת בנדר להתענות ימים קלונים. אב"י או בלא לאכול בשר או לשתות יין. וכתב רבינו בגי' וז"ל מיהו תנא רבותא קמ"ל דלא אמרי' שאדם יודע שאסור להתענות בשבת ויו"ט: שם לזה קרבן ולזה קרבן. אב"י אע"פ דלקמן דפ"ז א' ב' בשאני טועם לכל א' בלי קונם הגי. א"כ גם כאן יהיה הגי באם אמר שאני נהנה לכל א' בלי קרבן. י"ל דבאמת הכא מיירי שכללן במלת שאני נהנה. וה"ס אם אמר קרבן לבסוף אכולן ואמר שאני נהנה לכל א' ג"כ חייב אכל א' וא'. דמ"ש קונם בתחלה מקרבן לבסוף וצ"ע. ועי' יו"ד סי' רכ"ע ס"א דנקט רב"י קונם שאני נהנה קונם שאני נהנה: שם והתירו ר"מ בכל הבנאים. אב"י עי' בתפארת דלא זו אף זו קתני. דלא מיבעיא במ"ז בהותר עפ"י חכם על נדרו דמעקר עקר לכולהו הנדר אלא אפי' במ"ח בנדר וכו' ועי' בר"ן דף פ"ו א' מ"ש בשם הרמב"ן ז"ל דאפי' במשנה דוקא בנדר שהותר ע"י פתח שדומה קצת לנדרי טעות. וכיון שיש טעות בנדר בטל כולו. אבל התירוהו בתשעה אין כל הנדר נידר אלא מה שהוא מתחרט בו. אבל בתוס' כתבו דאפי' ניתר בחרטה כיון דהכם עוקר הנדר מעיקרו. מכיון שהותר מקצתו הותר כולו. הרי אתה רואה שדעת ע"ר כדעת התוס'. ולדעת רבינו אליבא דתוס' מסתבר יותר לומר שבנדר שהותר ע"י חכם אמרי' הותר כולו מבאם חוגה ע"י טעות. ועי' בר"ן נדרים דכ"ז א' ד"ה ותזר דהא דאמרי' דחכם עוקר נדר מעיקרו היינו דוקא ביש לפניו מעשה גמור ודו"ק:

פרק י מ"ו בשם שהארוסה נמורה לאישה. כתב רבינו בגי' וז"ל הסבור עי' רש"י. ולפענ"ד ל"ת אכתי קשיא למה לא השיב ר"ע מתחלה כן. ולא היה אז לר"י להשיב ט דבריך בשני יבמין כו'. ולפענ"ד נראה דהא דקאמר רע"ק מתחלה שיש לאחרים בה רשות כך כוונתו דאין היבמה דתפס בה קדושין של אדם אחר אף לאחר שעשה בה יבם מאמר. רק דר' יהושע היה סבור דהא דקאמר דיש לאחרים בה רשות היינו ליכנס אחר. נהכי הקשה דבריך וכו' עד שפירש לו רע"ק כוונתו ועי' בתפארת ודו"ק: מ"ח יש בנדר להקל ולהחמיר. כתב הר"ן וז"ל לאו דוקא להקל ולהחמיר דהא לא שייכא קולא וחומרא הכא אלא ה"ק פעמים שזמנו מרובה ופעמים שזמנו מועט. לאפוקי מעל"ע דלעולם זמנו שוה. וכן פי' הרע"ב. ול"מ כ"ל דכוונת המשנה דיש למ"ד דאמר הפרת נדרים כל היום קולא וחומרא כנגד המ"ד דאמר מעל"ע וכן להיפוך. דלמ"ד הפרת נדרים כל היום יש קולא בנדרה ליל שבת אפי' נדר שאינו מאורך שבת שיכול להפירו כל יום השבת. דהם לא יפר יעבור הזמן. וחומרא בנדרה עם חשיכה דאין לו אלא זמן מועט להפר. וכן להיפוך למ"ד הפרת נדרים מעל"ע יש לו לשיטתו ג"כ קולא וחומרא כנגד המ"ד דאמר כל היום ודו"ק. ולפי דברינו שפיר נקטה המשנה המשל דנדרה בליל שבת. אמנם ק"ל בנדרה עם חשיכה היאך יכול להפר דלשון עם חשיכה משמע אפי' כל זמן בין השמשות. ודלמא בשעה שנדרה עדיין היה יום ובשעת התרתו היא כבר לילה והרי ספק נדרים להחמיר דהוא ספק תורה כש"ך יו"ד ריש סי' ר"ח. וע"כ הא עם חשיכה דמתני' היינו קודם ביה"ש. ועי' בגמ' דע"ז א' בר"ן ד"ה אפי' בתוך היום וכו' ודו"ק ועי' רתוי"ט ספ"ק דשבת:

פרק יא מ"ד ריב"נ אמר יפר. אב"י נ"ל דאפי' בדברים שבינה לבינו מאחר שהבעל הפר אף אפי' לאחר גירושין אינו חל לגבי בעל ובנדרים דע"ט ב'. ולא קשה מת"ש הר"ן בדס"ג ב' ד"ה ר"נ דאחר גירושין בעל בכלל בריות. דשם הרי לא הפר לה. ועי' דפ"ס ב' בר"ן ד"ה ריב"נ אומר. ועי' בטוי"ד בב"י סס"י רל"ד: מ"ו קיים לתאנים. אב"י צ"ע אם דוקא תאנים דאמרה תחלה או אפי' ענבים דאמרה לבסוף והאנים לאו דוקא. ועי' דמיון לזה בנדרים דס"ו ע"א: שם הפר לתאנים אינו מופר. אב"י כל הנדר אלא כחלק שהפר בלבד: שם אף לענבים. אב"י עי' תפארת ד"ה ומתני' ר"ש היא וכו' דאין אומרין בהפרה מהופר מקצתו הופר כולו. דאיתי להתעורר בכאן על כמה ענינים. א) הנה מ"ש רבינו מתני' ר"ש היא. הא באמת מוקמינן בגמ' סיפא דמתני' גבי אמרה קונם תאנים שאני טועמת וענבים שאני טועמת דאתיא כר"ש שאמר עד שיאמר שבועה לכל א' וא'. אבל רישא דמחלקינן בין הקמה להפרה דבקיים מקצת קיים כולו משא"כ בהפרה. זהו מוקמינן כר' ישמעאל. ב) מ"ש רבינו דאין אומרים בהפרה וכו' כוונתו הקדושה כמ"ש רתוי"ט דבהפרה ליכא פלוגתא בין ר' ישמעאל לחכמים. ג) ועי' עוד מ"ש רתוי"ט בשם הרא"ש דהחילוק בין התרה להפרה. דלפני בהתרה אמרי' נדר שהותר מקצתו הותר כולו כיון דהתרה הוא לשעבר. משא"כ בהפרה דהיא להבא לכך לא אמרי'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

גבה סופר מקלתו סופר כולו: **מ"ז** יודע אני שיש וכו' אבל איני יודע שיש מפירין יפר. **אב"י** עי' הפלאה כ"כ הר"ן. ואפשר דאם עבר והפר בו ביום י"ל דלא מהני דלא הוי ידיעה כלל. עי' בר"ן בסמוך ד"ה ר"מ ודו"ק: **שם** וחכ"א יפר. **אב"י** עי' הפלאה והוא כפי' ב' הר"ן דר"מ אומר לא יפר דוקא ביום שלאחריו אבל בו ביום מפר בידיעה זו דידיעה גמורה מקרית. ולחכמים דוקא ביום שנודע לא ביום קמא דעדיין לא נודע. דידיעה זו לא הוי ידיעה. ופי' הר"ן שם בפי' הא' דמפרש לא יפר דר"מ היינו לא יפר כלל לא היום ולא למחר כשנודע וחכמים אומרים יפר ביום זה דמקרי ידיעה ככל ידיעה. ולהכי כל שעבר יומו שוב אינו מפר ע"כ. ויש ליתן טעם לב' הפירושים דפי' הא' סבר דמדלא אמר איפכא ר"מ יפר (ביום א' וכפי' הב'). והכ"א לא יפר שמ"כ דלא יפר דר"מ היינו עולמית בין בו ביום בין ביום אחר שנודע בו. ומדאמר ר"מ לא יפר אמרו חכמים יפר אע"פ דהכוונה איננה רק יפר ביום זה שנדר לא ביום שלאחריו. ולפי' הב' הוא דוחק לומר כן לרבנן שיפר ביום שנדר דידיעה כזו לא הוי ידיעה ומאי לשון יפר בעתיד והול"ל וחכ"א מפר כלומר עתה מיד בו ביום. וע"כ מפרש דר' מאיר דאמר לא יפר היינו רק ביום שלאחריו. ושפיר קאמר לא יפר בלשון עתיד דדוקא בעתיד לא יפר אבל בו ביום שנדר מפר. וכן הרישא מיירי ג"כ ביום שלאחריו. וחכ"א יפר כלומר כמה דאמר ר"מ לא יפר אמרו חכמים יפר כלומר ביום שלאחריו כשנודע. וכיון דסברי דידיעתו עד עתה לא הוי ידיעה ולא הוי ביום שמעו ויכול להפר ביום שנודע. שמילא דביום שנדר אינו מפר דלא הוי ידיעתו ידיעה:

[מהרב המחבר אהבת איתן] **עי'** במסגרת זהב מס' נדרים פ"א מ"א ד"ה האומר וכו' עד והקשה דודי וכו'. נ"ב לק"מ דהכא מפרש ידות בריתא והתם נמי בבילד השן מועדת מפרש שן דחי' בריתא אבל עיקר הפתיחה היא בפ"א ד' אבות נזיקין כו' שמבעה זה שן ונכלל שניהם דחי' ודבהמה וגם הכא עיקר הפתיחה בדאורייתא כביעין ע"כ:

סליק הגהות מסגרת זהב על מסכת נדרים

ליקוט מספר משנת חכמים

מסכת כתובות

פרק א מ"ט היתה מעוברת וכו' ואמרה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג אומר נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין. וכתב הרע"ב דהלכה כר"ג ומ"מ לא תינשא לכתחלה עד שיהיה לה תרי רובי רוב סיעה ורוב אנשי העיר ע"כ. והנה דברי הרע"ב והרמב"ם הוא בגמ' על מתני' בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה ואמרו אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תינשא לכהונה. ופריך בגמ' כמאן אי כרשב"ג אפי' ברוב פסולין נמי מכשיר ואי כר' יהושע אפי' ברוב כשרים נמי פוסל. ומשני בקרונות של ציפורי היה מעשה פי' שהיו שני רובי רוב סיעה ורוב אנשי העיר. וכתב הר"ן דהך סוגיא איירי באינה טוענת דאי בטוענת ואומרת שלכשר נבעלה קי"ל כר"ג דאפי' ברוב פסולין נמי מכשיר אלא דלכתחלה משום אומרת בעלמא בעינן רוב כשרים כדאיתא בדף י"ד ע"א ובדיעבד אפי' חד רובא לא בעינן. אבל סוגיא דהכא באינה טוענת וכיון שהיא טוענת שמא אפי' לר"ג בעינן תרי רובי אפי' בדיעבד. שבסוגיא דהכא לא מפליג בין תחלה לדיעבד ואפי' אם ניסת תצא. אבל הרמב"ם כתב בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה דאפי' בטוענת ברי בעינן לכתחלה תרי רובי ובדיעבד אפי' חד רוב לא בעינן. ותמיהני עליו כיון דסוגיא דהכא הוא באינה טוענת. ועלה אמרי' דבעינן תרי רובא. מנא לן דאפי' בטוענת בעינן תרי רובי דהכי דאמרי' ואת לא תעבד עובדא עד דאיכא רוב כשרים הללו מנא לן למיגזר בזה רוב סיעה אטו רוב העיר דהא חד רוב נמי מותרת יתירא הוא רק דבחד רוב סגי. ועי' בכסף משנה שנדחק בזה מאד. וראיתי בבית שמואל סי' ו' שתמה על הר"ן דמנא לן לומר באינה טוענת דאפי' בדיעבד בעינן תרי רובי ובדליכא תרי רובי אף אם ניסת תצא. כיון דמשנתינו לא איירי רק בלכתחלה כדאיתא שם הרי זו תינשא. ומנא לן דאפי' בדיעבד ע"ש. ולפי זה העתיק הרמב"ם האוקימתא דהגמ' על משני' דהכא אף דמתני' דהכא איירי שטוענת מאיש פלוני וכהן הוא. ואפ"ה מצריך תרי רובי. ועי' בתוס' י"ט במשנה י'. ולי נראה דדברי הרמב"ם והר"ן מבוארים בדברי התוס'. דתירוץ הראשון הוא כדעת הר"ן. והתירוץ השני הוא כדעת הרמב"ם. דהתוס' הקשו מאי פריך אי כר"ג אפי' ברוב פסולין נמי מכשיר הא לא מכשיר ברוב פסולין אלא בטוענת ואית לה מיגו דאי בעי אומרת לא נבעלתי. אבל הכא אפי' בטוענת ברי מ"מ לית לה מיגו. ואי נימא דהכא איירי שלא ראינוה שנבעלה היינו תינוקת דמשנה י' דאית לה מיגו א"כ כי משני בקרונות של ציפורי הוי מעשה דאית לה תרי רובי והיינו דאתיא כר' יהושע אף דפוסל אפי' ברוב כשרים מ"מ היכא דהוי תרי רובי מכשיר. א"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהא קי"ל דהלכתא כר"ג. ולקמן פסק רב כמתני' דהכא דבעינן תרי רובי שהוא כר' יהושע הנ"ל. וי"ל דהכי פריך אי כר"ג ובטוענת ברי ואית לה מיגו א"כ אף ברוב פסולין נמי מכשיר ואי כר' יהושע וכו'. ומשני בקרונות של ציפורי הוי מעשה דהוי תרי רובי ולעולם דלא טענה ברי. אי נמי יכול לפרש דמשנה נמי איירי בברי ודאיכא מיגו. ולא תקשי הלכתא אהלכתא דדוקא דיעבד פסקינן כר"ג כדאמר לעיל ואת לא תעבד עובדא עד דאיכא רוב כשרים הללו ואף דלעיל משמע דברוב אחד סגי רב חייא בר רב אשי דסובר כר' יוסי וכמתני' דהכא סובר דלכתחלה בעינן תרי רובי עי"ש. והנה בדברי התוס' נתקשו המפרשים במה שכתבו דפריך אי כר' גמליאל ובטוענת ברי מי הכריחו לפרש דאיירי בטוענת ברי ולהקשות אפי' ברוב פסולין נמי מכשיר דלמא איירי בשמא והו מאי משני בקרונות של ציפורי הוא מעשה דהוי תרי רובי. ולעולם דטוענת שמא. למה ליה לאוקמי בקרונות של ציפורי ובטוענת שמא נוקי אף בחד רובא רק בטוענת שמא. וקושיא זו הקשה המהרש"א שם ע"ב בד"ה מאן דמתני והניח בצ"ע:

ולי נראה לבאר דברי התוס' דהנה הבאתי במשנה ו' דדעת התוס' כדעת הרשב"א דספק ספיקא עדיף מרוב והוכחת הרשב"א מר' יהושע דפוסל אפי' ברוב כשרים הללו ומכשיר בספק ספיקא. ולפי הלעת דברי התוס' כך הוא דהכי פריך אי כר"ג ובטוענת ברי. פי' אי כר"ג ע"כ מוכח דאיירי בטוענת ברי דאי בטוענת שמא הא לעיל אמרי' לר"ג אלים ליה ברי דאפי' בחד ספיקא נמי מכשיר וקיל ליה שמא דאפי' בספק ספיקא נמי פוסל. וא"כ היאך קתני במתני' דאם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תינשא ומהני לה רוב הא אי בטוענת שמא איירי מתני' לר"ג קיל ליה שמא דאפי' בספק ספיקא לא מהני ומכ"ש דרוב לא מהני. והיאך קתני במתני' דרוב מהני. אלא ע"כ דאיירי בטוענת ברי וע"כ שלא ראינוה שנבעלה דאית לה מיגו דאל"כ לא מהני הברי כדמוכח בשבויה דאף בטוענת לא מהני. וכ"כ התוס' בדף י"ג בד"ה השתא וכן כתב הרמב"ן בספר מלחמות בדף ל"ו דכתובות א"כ אפי' ברוב פסולין נמי מכשיר: ומשני בקרונות של צפורי היה מעשה דהוי תרי רובי ולעולם בטוענת שמא ותרי רובי עדיף מספק ספיקא ואתי נמי שפיר מה דמסקו שם התוס' לר' יהושע ע"כ איירי בראוה שנבעלה דבלא ראוה אפי' ברוב פסולין נמי מכשיר מטעם מיגו כמבואר לעיל בדף י"ג דבשבויה אם אין עדים שנשבית מהני שמיגו אפי' ברוב פסולין אלא ע"ש. וזה אתי שפיר תירוץ הראשון של התוס' לדעת הר"ן. אבל הרמב"ם דפוסק דבאינה טוענת אפי' בתרי רובי לא מהני להנשא לכתחלה. וא"כ אי אפשר להרץ כתירוץ הראשון דמשני בקרונות של צפורי היה מעשה ומיירי בשמא דבשמא אפי' תרי רובי לא מהני להנשא לכתחלה. וע"כ מפרש כתירוץ השני דאיירי בברי ואפ"ה בעינן תרי רובי כנ"ל ומסולקא קושית הר"ן הנ"ל:

אך קשה לפי זה א"כ בעינן תרי רובי מדינא דחד רוב בודאי לא מהני דאפי' ספק ספיקא לא מהני דעדיף מרוב ומכ"ש רוב. ובאמת שם בגמ' איתא מ"ט גזירה רוב סיעה אטו רוב העיר משמע דמדינא חד רוב מהני:

וראיתי בקונטרס אחרון של הגאון פני יהושע שכתב על הרשב"א אדרבה מה שהביא ראיה דספק ספיקא עדיף מרוב מדברי ר' יהושע כנ"ל הא מר"ג דהלכתא כותיה מוכח איפכא דהא בגמ' אמרי' דגזירה רוב סיעה אטו רוב עיר משמע דלר"ג מדינא חד רוב סגי. ולעיל פוסל בשמא אפי' בספק ספיקא כדאמרי' קיל ליה שמא דאפי' בספק ספיקא נמי פוסל. וע"כ צריך לומר דר"ג ור"י פליגי באמת בסברא זאת דלר' יהושע ספק ספיקא עדיף מרוב ולר"ג רוב עדיף מספק ספיקא. ואכן קי"ל כר"ג. עי"ש שהאריך עוד בזה. ולדעתי לא קשה כלל. דבגמ' איתא בהא דר' ינאי. אבל פירש א' מצפורי ובעל הולד שתוקי מ"ט גזירה רוב סיעה אטו רוב אנשי העיר. והנה המגיד משנה בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה הביא בשם הרמב"ם והר"ן וכן כתב התוי"ט בכאן דבולד הוי לעולם כדיעבד לפי שאפשר שאפי' לקהל פסולין לפיכך לא אמרו שלא תנשא לכתחלה שאנו היינו מחמירין בהם שלא תנשא היינו שלא תנשא לקהל לא הוי לכן תקנה הלכך הוי דיעבד ולפי זה הקושיא דמאי טעמא על ר"י דאמר דאי פירש אחד מצפורי ובעל הולד שתוקי הא בולד הוי דיעבד ובדיעבד מהני אפי' חד רוב גם ספק ספיקא מהני אפי' בשמא כמו שפוסק הרמב"ם פי"ח מהל' איסורי ביאה דאפי' בשמא אם נישאת לא תצא הואיל ויש לה שני ספיקות לזה הוכרח הגמ' לומר גזירה רוב סיעה אטו רוב עיר. אבל במשנתינו דאיירי לכתחלה לגבי עצמה מדינא בעינן תרי רובי דהא אפי' ספק ספיקא לא מהני וא"כ מוכח דאפי' בדיעבד בעינן תרי רובי כמו בולד דהכא וא"כ מסולקא קושיה הבית שמואל על הרמב"ם והר"ן. וממילא לא קשה קושית הפני יהושע על הרשב"א:

ומאוד אני תמה על הגאון טורי זהב באבן העזר סי' ו' ס"ק י"ד שהקשה על השולחן ערוך דהיאך אפשר לומר דאפי' בטוענת ברי אפ"ה בעינן תרי רובי מאי מקשה הגמ' ומי בעינן תרי רובי והתניא ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה וכו' אלמא דחד רוב סגי ומשני מעלה עשו ביוחסין. הוי ליה להקשות טפי דאפי' חד רובא לא בעינן דקי"ל כר"ג דמכשיר אפי' ברוב פסולין ועוד לפי סברת המתרץ דמעלה עשו ביוחסין ולכך בעינן תרי רובי אבל מדינא לא בעינן רק חד רוב כמו בט' חנויות וזה אינו למאי דקי"ל כר"ג ואפי' ברוב פסולין נמי מכשיר והניח בצ"ע. ובמחילת כבודו נעלם ממנו סוגיא דהגמ' דהלכה כר"ג ואת לא תעבד עובדא עד דאיכא רוב כשרים הללו הרי דלכתחלה לא קי"ל כר"ג כמו בדברי תוס' הנ"ל:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מהרב המאור הגדול מו"ה ברוך יצחק ליפשיץ זצ"ל בנו של הגאון המחב"ר תפארת ישראל זצ"ל

מסכת נזיר

פרק א מ"א מיר מיק [אבי. ואנו כן כנויי נזירות מיר נזיק וכו' כתפארת כד"ה כולהו]: **שם** כתפארת ד"ה ורמז או על נזיר [אבי. וקמ"ל דהרי בלא מלת זה לא מהני]: מ"ג סתם נזירות ל' יום [אבי. עי' מ"ש רבינו בתפארת שלמה"ס וכמך לזה קדוש יהי' בגי' שלשים עי' גמרא]:

פרק ד מ"ו כיצד גלח וכו' [אבי. כלומר כיצד יעשה שלא בקרבנות בזמן שגלח הכן ולא קבל נזירות או שגלחוהו קרובים, או מיתה או שמיתוהו קרובים דבעל הנזירות]:

פרק ה מ"א בש"א הקדש [אבי. עי' תפארת ד"ה כ"ל דקמ"ל וכו' משא"כ שמן דעדיף מיין ע"כ, עי' בגמרא כאן דדחה מה דרצה להוכיח מהא דעלה בידו של שמן, דלב"ש הוי הקדש וע"כ לב"ש בעין רע מקדיש דסבל לאוקמי בגלילא דחמרא עדיף ממשחא, ועי' קידושין דמ"ח כ', ואה"ע סי' כ"ט ס"ס]: מ"ה בתפארת ד"ה בש"ס מגיהה וכו' ומזה הוכיח רהוי"ט [אבי. ועי' רי"ף פרק גט פשוט דפוס אלכסנדר דרל"ח ב' אע"ג דאמרי' הכא דכ"ע וכו' ועי' רי"ף פרק מי שאחזו ד' קע"א ב']:

מסכת סוטה

פרק א מ"א בתפארת ד"ה ס"ל וכו' למעלי' מדידה [אבי. להחזיק הבגדים שלא יפלו]:

פרק ח מ"ה הרי הוא הירא ורך הלבב [אבי. בגמ' אמרי' דאיכ' בין ריה"ג לר' יוסי דלריה"ג אפילו עבר על דברי סופרים חוזר, ולר"י דוקא כשיעבור על ד' תורה דומי' דאלמנה לכ"ג]:

פרק ט מ"ב בתפארת ד"ה דכתי' כי ימצא חלל וכו' [אבי. על דס"וך לספר הו לעיר שרובה עכו"ם קאי, משא"כ בעיר שאין בה ב"ד טעם אחר איכ' דכתי' זקני עירו ושם אין זקנים]: **שם** ואין ירושלים מביא' עגלה ערופה [אבי. כדאמרי' בגמ' דכתי' לרשתה וירושלים לא נתחלקה לשבטים]:

מסכת גיטין

פרק ב מ"ז שהאשה עצמה מביאה את גיטה [אבי. עי' בתפארת דמפרש דאמר לה את הוי שליח להולכה שתביא הגט לב"ד וכו' ואת כתירוץ אחרון שבגמ' אם רק איכא דמ"ד אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח כעלה עי' גמ' וקי"ל על הרא"ש דג"כ כ' כפירוש הזה ולקמן כפי שאומר פסק הרא"ש כרב הא' דפסק כר"א דהאשה עושה שליח וא"כ אמאי לא הביא תיי' הא' דגמ' דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית הכא וכי מטית התם הוי שליח לקבל' עי' שם ונ"ע]:

פרק ד מ"א קדם הוא וכו' [אבי. עי' גמרא דסד"א דכיון דקדם הוא בעצמו אצל אשתו ועומד אצלה פניס בפנים ודאי לגעורה קא מכוין קמ"ל, והא דבלא אצלה שליח נמי לאשמועינן דסד"א דכיון דבשליח לא איכפת לי' דטרח ודאי לגעורה קא מכוין קמ"ל]: מ"ב משנה שמו [אבי. כגו' כשיסי' לו ב' שמות אי' כאן ואי' במדה"י לא הי' נוהג לכתוב בגט רק השם הנוהג במקום כתיבת הגט ולא כתבו כ' השמות. גמ']: **שם** בתפארת סד"ה שלא יוציאו וכו' וכותבין ביניהן דמתקרי [אבי. וכאשה דמתקרי' כבכ' השמות גלה"ק]: מ"ג בתפארת, פרוזבול מפני תיקון העולם [אבי. בתפארת ד"ה אף דעדי וכו' ולא יהי' לה ראוי להנשא כלומר כשיערער הבעל]:

פרק ה מ"ד הכהנים שפגלו [אבי. עי' הפארת ד"ה שחט ושרי והתטין או, עי' רש"י פסחים דס"ג א' ד"ה והכא והוס' שם ד"ה ר"מ דצריך שיואיל בפין]: **שם** המטמא והמדמע והמנסך [אבי. ע' בפי' הרמב"ם ומה שאמר המנסך וכו' שדבריו הקדושים תמוהים. ומצאתי בעי"ר רבי' ועקי"ל בגי' הש"ס שלנו על מ"ש הרמב"ם שם כשהי' מזיק בנזק ולא ידע, כ' רבינו וז"ל מלת מזיק ס"ס וצ"ל מזיד וכ"ה בש"א, ור"ל דעי"כ מיירי באל ידע שעושה עבירה בנסוך, דהא"כ היכא מחייב ר' יוחנן בש"ס שלא יהא כ"א הולך ומנסך וכי כ"א יפקיר ה"ע לעיתם כדי להזיק לחבירו, אע"כ דאיירי בשגג בעבירה ומזיד בהיזק, והו"ל א"כ למה נריך ר' ירמי' בש"ס למימר דמדאגבי' קני', הרי בלא"ז לא שייך גבי' קלב"מ כיון דשוגג הוא בעבירה והיינו דמסיים הרמב"ם וז"ל לפי שאם הי' יודע וכו' ור"ל כיון דבמזיד פטור בשוגג נמי פטור מטעם קס לי' בדרבה מיני']: מ"ה לרבים [אבי. לירושלמי רבים היינו שלשה]: מ"ו המוכר עבדו לעכו"ם [אבי. עי' פסקי הרא"ש שכ' המוכר עבדו לכותי לא יצא לחירות והוא תמוה דהרי עשאוהו כנכרים כחולין פ"ח וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מה' עבדים דיצא לחירות כאילו מכרוהו לנכרי וצע"ג. עוד תמוהים לי דברי תוס' ד"מ ע"כ גבי האומר עשיתי פלוני עבדי ב"ח והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא הוא משא"כ כאן דלקולא ועי' רא"ש שם, ועי' רא"ש כאן דהבינא כמה ראיות דחיישינן כמו ודאי ור"ע]: מ"ח אסת ע"ה. [עמ"ש רבי' בתפארת שתשודה למעשרות ושביעית. **אבי**, שביעית פ"ס]:

פרק ו מ"ו שילמדו ויכתבו ויתנו לה [אבי. עי' תפארת ד"ה ולא יאמרו וכו', כסף"ו מ"ב, ואע"ג דרבנן דהכא ר"מ ומאן נימא דמשנה דפ"ז מ"ב ר"מ אמרה, מ"מ שמא משנה ר"מ, ועי' פסחים דל"ט דמספק בסתם משנה אי ר"מ היא]:

פרק ז מ"ז ע"מ שתשמשי את אבא, [אבי, להר"א בהא"ע סי' ל"ח ס"ג ז"ל דליכא דמתני' לאו דוקא דהרי בין לר"מ בין לרבנן בעינן תנאי קודם למעשה, ועי' תוס' גיטין דע"ה א' ד"ה להשקי וז"ל וכל הני דמתני' איירי בתנאי כפול, אע"ג דלא פירש, ובכל ע"מ בבש"ס בעי כפילות]:

פרק ח מ"א בתפארת ד"ה מטה וגבוה י"ט מגורשת [אבי. דכאינה גבוה י"ט הוא ספק מגורשת]: **שם** הרי זו מגורשת [אבי. הטעם דכתי' ונתן בידה ומדלא כתי' ובידה יתננה כגמ' דפ"ז א' וברש"י שם. ומכאן נ"כ יש להתפלא על עומק חכמת רז"ל בלה"ק דיש הבדל בין עתיד פשוט לעתיד שבא בדרך עבר שמהופך לעתיד, דבאופן אחרון כזה פעולה כל נמשך משמע ועי' ריש ברכות לימא קרא ויטהר מאי וטהר, ועי' כתובות דמ"ב כ' יתן לחוד ונתן לחוד שבזה אנחנו רואים דרך שני של חכמה כהבדל שבין אם נאמר נווי בלשון עתיד פשוט לבאם נאמר בדרך עבר מהופך לעתיד, שעתיד פשוט הנאמר לווי שיעשה ד"מ דבר פלוני, כמו גבי שלשים של עבד דכתי' כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו, או אפי' קודם עשיית המעשה הדבר המצוה יש לו קיום חק והדיר כמו שלשים דעבד דהתורה זכתה לאדון אפי' לא נתן עדיין לאדון, משא"כ באם הצווי בא בדרך שני דהיינו בלשון עבר מהופך לעתיד שאין להמעשה המצוה חשיבות באיזהו ענין מיוחד מעניני תורה עד שיעשה המעשה, כמו גבי קנס דנערה דכתי' ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה לא זיכתה תורה לאב עד שעת נתינה, ויש עוד דרך תכמה ג' בהבנת עבר שנאמר בעתיד והוא כעין נוגה נוגן לו מבין הרכי דברי חז"ל בשבועות דל"ע א' סוגיא' דאנשר דתמוה לכהורה מנ"ל זה, והתירוץ הוא דבאמירת ייעוד נביא שמבשר בטוב או מוסר בעונש אין באם אומר לזהו בל' עבר הוא יהי' במהרה כ"כ עד שנדמה לפניו כאילו עבר עי' רש"י בתורה על פסוק השדה נתתי לך ועל פסוק שם נתתי כסף השדה]:

מסכת קדושין

פרק א מ"א בתפארת ד"ה בנתן לה כסף [אבי. לפני ב' עדים כשרים]: מ"ח בתפארת ד"ה להגיש המנחה לקרן המזבח [אבי. מערבית דרומית אע"פ שהיא כהנת]. **שם** ד"ה דלבולהו וכו' או דקמ"ל אפילו לבנו בגדי כהונה פסולה [אבי. ול"ק הרי כל מילי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והרי היכא מלבד לאו דלא תלבוש אשה שמלת גבר ג"כ איסור מעילה, וי"ל דבל דהאיסור אינו מגד המעשה עצמה רק מגד דבר אחר לא אמרי' דלא מהני כמבואר בח"מ סי' ר"ח בפוסקים]:

פרק ב מ"ז בתפארת ד"ה ודוקא הני שביעית וכו' ואפי' בגזל [אבי. דידה צ"ל]: **שם** ואו קמ"ל דהאשה וכו' [אבי. ומיירי באמר הראוי' מכם לביאה תתקדש לי, דאי באמר כולכם אין שום אחת מכן מקודשת דהרי כלל אחיות ונכריות בבת אחת וכמו דאחיות [לא] כ"ה נכריות [לא]:

אבן העזר

הלכות גיטין

סימן קי"ב וצ"ל דאף דאפשר להמתין וכו' [אבי. וצ"ל כאי' מסדר גיטין סי' י"ט בנשתנה שמו מחמת חולי אף אם נירש מתוך החולי יכתוב שם שקבל מחמת החולי דשמא כשיעמוד יתחוס ויעלה בחובי' בשם זה, וא"כ ק"ו הוא מהתם ודו"ק]: **שם** אבל אין לחלק בין וכו' [אבי. לדעתי נ"ל יש לחלק]:

סימן קכ"א הרי חששום מוכית [אבי. וקי"ל א"כ בחרשת אולי יש סמים בידן ותחזיר לבריאותו וי"ל]:

סימן קכ"ב ויהא אורך הגט יותר מרחבו בכתב [אבי. לא זכיתי להבין דהרי מבואר בש"ע אה"ע סי' קכ"ה סעיף י"ג דהא דארכו יתר על רחבו היינו גם עם הגליון]: **שם** הרי את מותרת לכל אדם כתוף [הורף אוא שם האיש והאשה והזמן והרי את מותרת לכל אדם, כ"ש סי' מ"ה ד']:

סימן קכ"ו את ק"ל. בכוסין וכו' [אבי. עי' רמב"ם ספ"ב מה' גירושין שהקשה קושי' זו ותירצה]:

סימן קכ"ט יעקב-שמכונה יעקל. [אבי. ל"מ נ"ל כגיטין די"ח א' שמא בעמל מחליף אהרה באהרה לא יתחלף]: **שם** ולבן מומר [אבי. נ"ל ולבן מומר]:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org